

اصلاحات، به چه قیمتی؟!

(پاسخی به نقد شکست اصلاحات)

سید محمد باقر رکابی

مرکز پژوهش های کاربردی سبا

۱- رتبه بندی کتاب	۲- رتبه بندی مجله	۳- رتبه بندی نشریه	۴- رتبه بندی کتابچه	۵- رتبه بندی کتاب	۶- رتبه بندی مجله	۷- رتبه بندی نشریه	۸- رتبه بندی کتابچه	۹- رتبه بندی کتاب	۱۰- رتبه بندی مجله	۱۱- رتبه بندی نشریه	۱۲- رتبه بندی کتابچه	۱۳- رتبه بندی کتاب	۱۴- رتبه بندی مجله	۱۵- رتبه بندی نشریه	۱۶- رتبه بندی کتابچه	۱۷- رتبه بندی کتاب	۱۸- رتبه بندی مجله	۱۹- رتبه بندی نشریه	۲۰- رتبه بندی کتابچه
۱- رتبه بندی کتاب	۲- رتبه بندی مجله	۳- رتبه بندی نشریه	۴- رتبه بندی کتابچه	۵- رتبه بندی کتاب	۶- رتبه بندی مجله	۷- رتبه بندی نشریه	۸- رتبه بندی کتابچه	۹- رتبه بندی کتاب	۱۰- رتبه بندی مجله	۱۱- رتبه بندی نشریه	۱۲- رتبه بندی کتابچه	۱۳- رتبه بندی کتاب	۱۴- رتبه بندی مجله	۱۵- رتبه بندی نشریه	۱۶- رتبه بندی کتابچه	۱۷- رتبه بندی کتاب	۱۸- رتبه بندی مجله	۱۹- رتبه بندی نشریه	۲۰- رتبه بندی کتابچه

مؤلف: سید محمدباقر رکنی
ویراستار: واحد پژوهش
صفحه آرا: سحر صدارت
طراح جلد: امیرحسین علاقه‌بند
ناشر: فدک سبز

نوبت چاپ: اول

تیراژ: ۲۰۰۰

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۰۵-۱۷-۶

نشانی مراکز پخش: شیراز/ خیابان زند/ جنب هلال احمر/ ساختمان مرکزی دانشگاه علوم پزشکی / طبقه هشتم
دفتر نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه علوم پزشکی شیراز
شیراز/ خیابان قصر دشت/ کوچه ۲۹/ فرهنگسرای دانشگاه/ طبقه دوم/ مرکز تولید و عرضه محصولات فرهنگی نخل
همراه: ۰۹۳۹۶۱۸۳۳۹۵
تلفن: ۰۷۱۱ - ۳۳۴۰۷۷۴ - ۸
کد پستی: ۵۴۳۶۱ - ۷۱۳۳۶

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۳	معرفی کتاب و نویسنده
۱۵	بخش اول: تحریف وقایع و دروغ پردازی
۲۹	بخش دوم: دین ستیزی
۵۱	بخش سوم: تحلیل های اشتباه یا متناقض
۶۹	بخش چهارم: اصلاحات غربی
۹۵	نتیجه گیری
۱۰۱	فهرست منابع

مقدمه

راجع به تحولات سیاسی - اجتماعی پس از هفتمین دوره‌ی انتخابات ریاست جمهوری و عمل کرد جریان اصلاحات یا جبهه‌ی دوم خرداد، تاکنون ارزیابی، نقد و تحلیل‌های متعدد و متفاوتی صورت گرفته است. کتاب «چرا اصلاحات شکست خورد؟» نقد تاریخی - اجتماعی گسترده‌ایست بر عمل کرد اصلاح‌طلبان در سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۴ که با روی‌کردی سکولار - رادیکال و از طرف اپوزسیون خارج‌نشین به رشته‌ی تحریر در آمده است.

این کتاب که پس از اتمام دوره‌ی دولت اصلاحات و روی کار آمدن دولت اصول‌گرایان نوشته شده تا حدود زیادی از نیات پنهان و کنه اندیشه‌ی اصلاح‌گرایانه‌ی برخی از ثوری‌پردازان و کارگزاران افراطی دوم خردادی، پرده برداشته است.

هرچند ایرادها، انتقادات و هشدارهایی از طرف طیف مقابل اصلاح‌طلبان و برخی دل‌سوزان نظام جمهوری اسلامی - فارغ از جناح‌بندی‌های سیاسی - در همان ایام نیز مطرح می‌شد، ولی به دلیل سيطرة‌ی جبهه‌ی اصلاحات بر ارکان مدیریتی و اجرایی کشور و با توسل به شگردهای ژورنالیستی و غوغاسالاری حوزه‌ی نشر و مطبوعات، حقایق آن گونه که باید، مجال بروز پیدا نکرد و فضای سیاسی کشور به جای عرضه‌ی اندیشه، نقادی و روشن‌گری مناسفانه بیشتر عرصه‌ی طرد، تکفیر، شارلاتانیسم مطبوعاتی و قلب واقعیت‌ها شد.

شاید بارزترین ویژگی کتاب «چرا اصلاحات شکست خورد؟» گردآوری نظرات مختلف راجع به گذشته، حال و آینده‌ی اصلاحات جامعه‌ی ایرانی با نگاهی دین‌ستیزانه، تجددگرایانه یا نوعی خودباختگی نسبت به دنیای مدرن باشد که البته به صورت یک‌جا نگاشته شده است.

متدولوژی کتاب به صورت انتقادی-تحلیلی بوده^۱ و نویسنده مدعی است که بر اساس فرهنگ مدرن غرب و به طور کلی حتی در خصوص بازسازی اصلاحات نیز انتقاد باید واقع بینانه، عینی، علمی و خالی از تعصب باشد.^۲ هرچند کتاب تحلیل گسترده‌ای از روند شکست سیاست‌های اصلاح طلبان در دوره‌ی ۸ ساله‌ی ۷۶ تا ۸۴ است، اما برخلاف ادعای نویسنده، به نظر می‌رسد اکثر مطالب کتاب چندان هم با منطق استوار، واقع‌بینی و حقایق تاریخی-اجتماعی تناسبی نداشته و کاملاً سوگیرانه نوشته شده است.

با توجه به تناسب موضوع این نوشتار و برای شناخت بهتر کتاب فوق الذکر، از اولین کتاب ایشان «چرا ایران عقب ماند و غرب پیش رفت؟» که تحقیق مفصلی راجع به دلایل عقب ماندگی ایران است و همچنین مقاله یا سخنرانی ایشان تحت عنوان «جنبش سبز و آینده جمهوری اسلامی» که تحلیلی است از وقایع انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۸۸ نیز استفاده شده است؛ بنابراین ممکن است که در برخی تحلیل‌ها از مطالب مشابه یکی از سه اثر مذکور استفاده شده باشد.

اگرچه قضاوت نهایی را به عهده‌ی خواننده‌ی عزیز می‌گذاریم اما در مجموع با استناد به نگرش کلی حاکم بر سه اثر مذکور که در سه بازه‌ی زمانی متفاوت نوشته شده، این طور به نظر می‌رسد که نویسنده دارای دیدگاهی سکولار، رادیکال و موضعی کاملاً مخالف با نظام جمهوری اسلامی است.

هرچند مطالب کتاب تکرار گفته‌ها و نوشته‌های هم‌فکران نویسنده در زمان‌های گذشته و حال بوده و بارها نیز پاسخ‌های مکتوب و غیرمکتوب ابراز شده است اما از این حیث که متن کتاب «چرا اصلاحات شکست خورد؟» توسط نویسنده‌ی آن از طریق ایمیل به برخی اساتید دانشگاه‌ها و دیگر شهروندان (از جمله بنده) ارسال شده بود و از آن جا که شبهات مطرح شده در کتاب مرتباً در محیط‌های دانشجویی و غیر دانشجویی شنیده می‌شود و از طرفی در کتاب مذکور زوایای پنهان تفکرات و عمل کرد بخشی از اصلاح طلبان افراطی به صورت مبسوط و عیان به رشته‌ی تحریر در آمده است، لذا نگارنده نیز از باب احساس وظیفه بر آن شد تا با مستندات و دلایلی متفاوت از دیدگاه نویسنده‌ی کتاب «چرا اصلاحات شکست خورد؟» پاسخی هرچند مختصر به آن ارائه نماید.

۱. علمداری، کاظم، چرا اصلاحات شکست خورد؟، ص ۱۹.

۲. همان، ص ۲۰.

تأکید می‌کنم پاسخ و نه نقد، چراکه نقد به معنی بیان محاسن و معایب چیزی^۱ و به عبارتی بررسی نقاط ضعف و قوت مطلبی بدون نظر سوء است؛ اما چون کتاب «چرا اصلاحات شکست خورد؟» یک سره در مذمت ساختار نظام جمهوری اسلامی نوشته شده و تقریباً هیچ نقطه‌ی مثبتی برای منظومه‌ی فکری و سیاسی جامعه‌ی ایرانی پس از انقلاب اسلامی متصور نشده، نگارنده نیز فقط به ذکر برخی پاسخ‌ها اکتفا نموده است.

از طرفی ممکن است بعضی از دوستان پاسخ‌گویی به این قبیل مطالب را نوعی بزرگ جلوه دادن یا حتی تبلیغ نظرات مخالفان جمهوری اسلامی بدانند، و یا از باب «واذا خاطبهم الجاهلون قالوا سلاماً» قائل به این باشند که اساساً چنین سخنانی اهمیت چندانی نداشته و نیازی به پاسخ‌گویی ندارد؛ اما نکته این جاست که مطالب امثال کتاب «چرا اصلاحات شکست خورد؟» مکرراً به صورت طرح شبهه و ایجاد تشکیک و با زیر سؤال بردن (و نه طرح سؤال برای یافتن حقیقت) مبانی فکری و سیاسی افراد، در جامعه‌ی دانشجویی و غیر آن ترویج می‌شود و اگر پاسخی در حد اختصار داده نشود چه بسا این تلقی به وجود بیاید که آن شبهات و تشکیک‌ها صحیح و منطبق با حقیقت است. و چه بسا که خطر عادی شدن و بی تفاوتی نسبت به گسترش شبهات ذهنی جوانان به مراتب از پاسخ‌گویی مستدل و مستند، اثر منفی خود را در جامعه بیشتر نشان دهد.

البته این رویه که شخصی طرح سؤال، ادعا یا شبهه‌ای بکند و دیگری در مقام نقد، پاسخ یا ردیه‌ای بر آن مفروضات، مطلبی بنویسد در تمام حوزه‌های فکری و علمی مسبوق به سابقه بوده و نکته‌ی جدیدی نیست.^۲

در این رهگذر و برای تنویر افکار و ایجاد فضای روش‌نگری، ما هم به سهم خود از تضارب آراء البته با رعایت آداب اخلاقی و روحیه‌ی علمی استقبال می‌کنیم. هرچند نباید این نکته را از نظر دور داشت که بالاخره افراد با چارچوب ذهنی و ایدئولوژیک خود مسائل را تجزیه و تحلیل می‌کنند؛ اما معتقدیم که اگر سایه‌ی حقیقت‌طلبی، خردورزی، انصاف و پرهیز از تعصبات غیرمنطقی و انواع اهانت‌ها، بر تبادل نظرها حاکم باشد، اتفاقاً فرصت

۱. رک: فرهنگ دهخدا و فرهنگ عمید.

۲. فرقان: ۶۳.

۳. مثلاً می‌توان به کتاب کشف الاسرار (کشف الاسرار) در پاسخ به شبهه‌پراکنی علیه شیعه و روحانیت که توسط حکمی‌زاده نوشته شده بود اشاره کرد. امام خمینی (ره) در کتاب کشف الاسرار از ادبیات خاصی استفاده کرده‌اند که ناشی از حساسیت و دغدغه‌ی ایشان نسبت به تحریفات و اهانت‌ها علیه مبانی فکری و اعتقادی شیعه است. حساسیتی که تا حدودی الگوی ذهنی اینجانب در نوشتن پاسخی به کتاب «چرا اصلاحات شکست خورد؟» نیز بوده است.

مناسبی برای اثبات حقایق فراهم می‌آید.

کتابی که در دست دارید، تلاشی اجمالی در جهت نمایاندن بخشی از مبانی نظری کتاب «چرا اصلاحات شکست خورد؟» و صرفاً پاسخی به برخی تحریف‌های تاریخی و تناقض‌های مطرح شده است و به هیچ وجه در مقام اثبات مؤلفه‌های دینی یا تبیین ساختار سیاسی و اصول نظام نوپای جمهوری اسلامی نیست.

متن حاضر با رویکردی تحلیلی-توصیفی و روش کتابخانه‌ای (استنادی) شامل چهار بخش بررسی:

الف) تحریف وقایع و دروغ‌پردازی

ب) دین‌ستیزی

ج) تحلیل‌های اشتباه یا متناقض

د) اصلاحات غربی

می‌باشد و در پایان نیز نتیجه‌گیری کلی بیان شده است.

مایه‌ی سرور و امتنان خواهد بود که خوانندگان محترم نقد و نظرات خود را در مورد این کتاب به نگارنده اهدا نمایند.

سید محمدباقر رکنی

تأیستان ۸۹- دانشگاه شیراز

smb_rokni@yahoo.com

معرفی کتاب و نویسنده

عنوان کتاب، «چرا اصلاحات شکست خورد؟» (نقدی بر عمل کرد هشت ساله‌ی اصلاح‌طلبان در ایران ۱۳۷۶-۱۳۸۴) نوشته‌ی دکتر کاظم علمداری است که چاپ اول آن توسط شرکت انتشارات سایه کالیفرنیا آمریکا و در خرداد ۱۳۸۷ (می ۲۰۰۸) منتشر شده است.

نویسنده در سال ۱۳۵۱ (۱۹۷۲م) از دانشگاه تهران در رشته‌ی روان‌شناسی لیسانس و در سال ۱۳۶۰ (۱۹۸۱م) از دانشگاه ایلینویز آمریکا در رشته‌ی جامعه‌شناسی توسعه، دکترا گرفت و از سال ۱۳۶۷ (۱۹۸۸م) تا به امروز در بخش جامعه‌شناسی دانشگاه ایالتی کالیفرنیا در لس‌آنجلس تدریس می‌کند.

علمداری مقالات متعددی به زبان فارسی و انگلیسی در حوزه‌های تروریسم، نقش ادیان در توسعه‌ی اجتماعی، اقتصاد سیاسی، جنبش‌های اجتماعی، جامعه‌ی مدنی، دموکراسی، جهانی شدن و شناخت ساختار قدرت دولتی داشته است. یکی از مقالات او درباره‌ی «تروریسم و قربانیان آن در شرق و غرب» جزء متون درسی دانشجویان در بیش از ده دانشگاه آمریکایی و غیرآمریکایی بوده است. همچنین کتاب‌های «چرا ایران عقب ماند و غرب پیش رفت؟» و «بحران جهانی: نقدی بر نظریه برخورد تمدن‌ها و گفت‌وگوی تمدن‌ها» به زبان فارسی و کتابی راجع به علل عقب‌ماندگی خاورمیانه به زبان انگلیسی از وی به چاپ رسیده است.

کتاب «چرا اصلاحات شکست خورد؟» در چهار حوزه‌ی:

الف) ساختاری

ب) بینشی

ج) سیاست راهبردی - کاربردی و نقش خاتمی در شکست اصلاحات

د) دلایل انتخاب محمود احمدی‌نژاد در انتخابات دوره‌ی نهم ریاست جمهوری و

آینده‌ی اصلاحات

در قالب ۱۳ بخش، ۱۲۰ عنوان و ۳۲۲ صفحه نوشته شده است.^۱